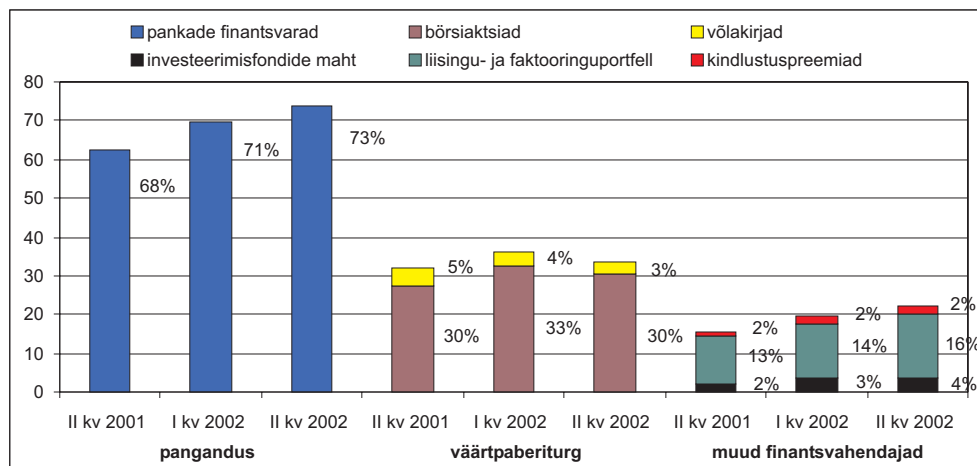

V

FINANTSSEKTORI ARENG

Finantssektori arengut mõjutasid 2002. a II kvartalis eelkõige jätkuvalt soodsad intressimäärad, mis toetasid reaalsektori suurt laenuõudlust – pankade laenu- ja liisinguportfell kasvas rekordiliselt. Samal ajal mõjutasid väärtpapieriturgu maailmaturgudel valitsenud negatiivsed meeleolud (vt joonis 5.1).

Joonis 5.1. Eesti finantsvahendajate struktuur (mld kr ja % SKP suhtes)

Püsivalt terava konkurentsi tingimustes jätkus pankade intressimarginaalide alanemine, kasumlikkus võrreldes eelmise kvartaliga ei muutunud. Vaatamata II kvartalis aset leidnud viivislaenude kasvutempo kiirenemisele, pole nende osakaal laenuportfellis tõusnud. Pankade kapitaliseeritus on jätkuvalt tugev ning vaatamata likviidsete varade kahanemisele püsivad pankade likviidsuspuhvid adekvaatsel tasemel.

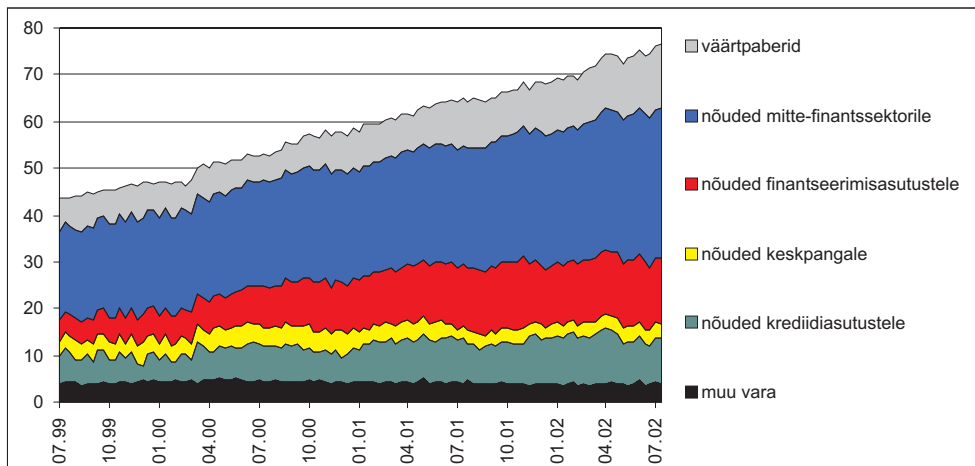
Pangandus

Pankade varad ja nende kvaliteet

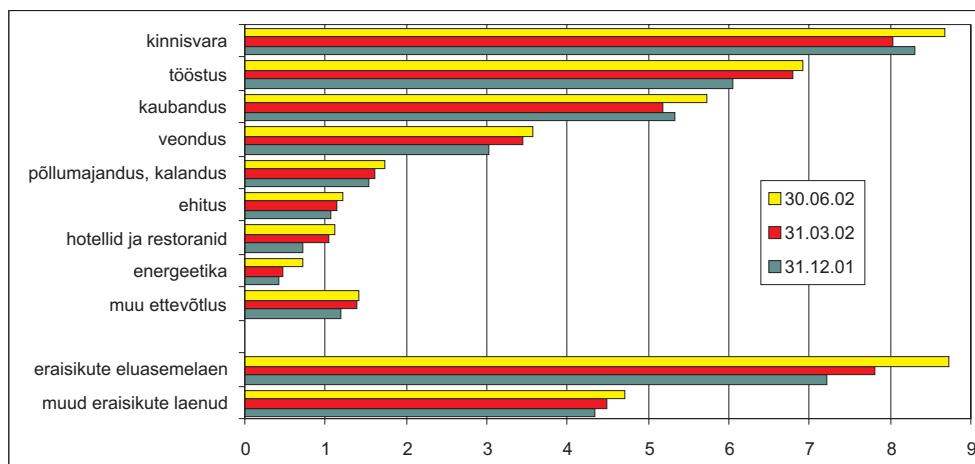
Teise kvartali jooksul kasvasid pankade koondvarad 3,9 miljardi krooni võrra, ulatudes juuni lõpuks 16,9%lise aastakasvutempo juures 75,2 mld kroonini (vt joonis 5.2). Varade mahu kasv baseerus suurel laenuõudlusel, mille tulemusena suurenes laenuportfell II kvartali jooksul rohkem kui 3 miljardi krooni võrra. Reaalsektori võlg suhtena SKPsse kasvas märkimisväärselt ja ületas juuni lõpul 44%, olles võrreldes 2001. aasta lõpuga 3 protsendipunkti võrra suurem.

Laenu- ja liisinguportfelli kasv on seotud peamiselt äriühingutega, mille finantseerimine suurenes II kvartali jooksul rohkem kui 2 miljardi krooni võrra. Erasisikutele antud laenu- ja liisingu maht suurenes samal ajal 1,1 mld krooni võrra.

Majandusharude ja laenu otstarbe järgi finantseeriti ka II kvartalis enim eluaseme soetamist: nende laenu- ja liisingu maht kasvas rohkem kui ühe miljardi krooni võrra (vt joonis 5.3). Taas hoogustus

Joonis 5.2. Koondvarade struktuur (mld kr)

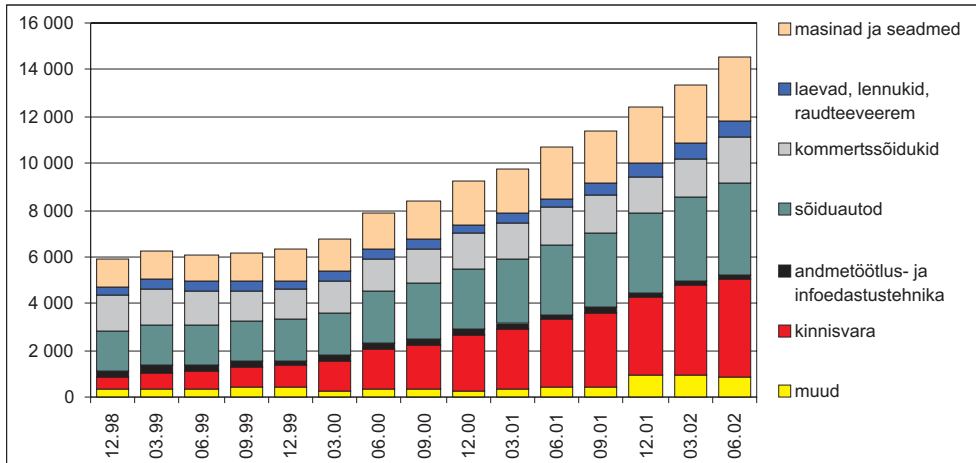
Joonis 5.3. Laenu- ja liisinguportfelli jaotus majandusharude ja laenu otstarbe järgi (%)

laenupakkumine **ärilise kinnisvara soetamiseks** (+631 mln kr). Avatud sektori finantseerimine jäi oluliselt tagasihoidlikumaks. Kui I kvartalis suunati üle 700 mln krooni laene tööstussektorisse, siis II kvartalis ulatus tööstusele antud laenude kasv vaid 115 mln kroonini.

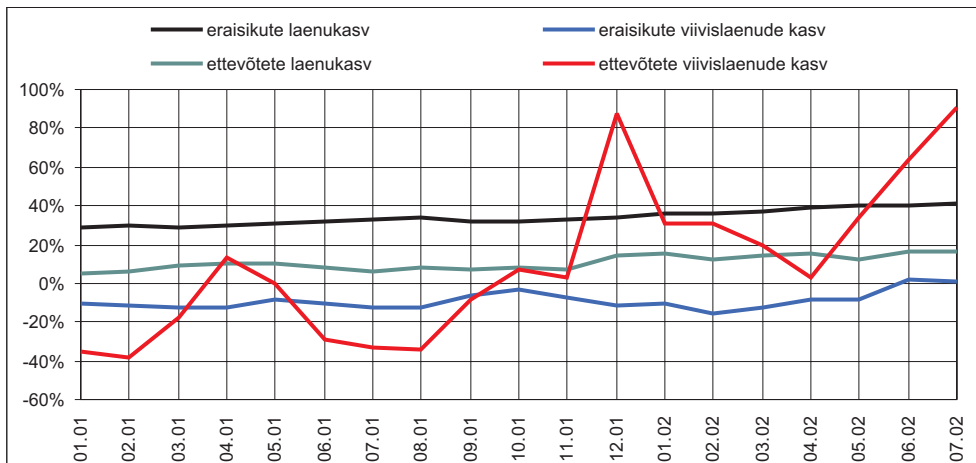
Liisinguobjektide järgi suurenes kvartali jooksul enim **sõidukite** liising, samal ajal kui kinnisvaraliisingu kasv oli võrreldes I kvartaliga ligi poole väiksem (vt joonis 5.4). Erinevalt pankade laenuportfelist toimus eraisikute puhul just **tarbimisega seotud liisingu** kiire kasv, eluaseme-liising oli tunduvalt tagasihoidlikum.

Teises kvartalis kiirenes **viivislaenude** aastakasvutempo, mis ületas **äriühingute** puhul mitmekordsest laenumahu kasvu (vt joonis 5.5). Rohkem kui 60 päevaga maksetähtaega ületanud viivislaenude maht oli samas suhteliselt väike, ulatudes reaalsektori laenuportfellis juuni lõpus 2,2%ni (vt joonis 5.6). Majandusharuti võis täheldada teatavat laenukvaliteedi halvenemist kõige enam finantseeritud **kinnisvarasektoris**, kus viivislaene oli juuni lõpu seisuga üle 600 mln krooni (sh 232 mln kr eluasemelaene).

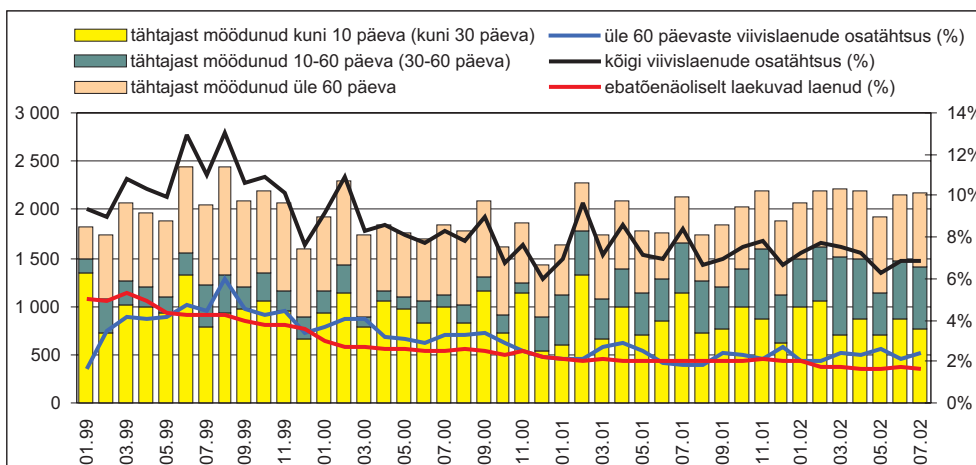
Suurest laenuandmisest hoolimata jäid pankade **likviidsuspuhvrid** II kvartalis kokkuvõttes praktiliselt muutumatuks. Likviidsete varade osakaal bilansimahus vähenes võrreldes märtsi lõpu seisuga 2,6 protsendipunkti võrra – 21,9%ni. **Pankade väärtpaperiportfell** suurenes

Joonis 5.4. Liisinguportfelli maht ja struktuur objektide järgi (mln kr)

Joonis 5.5. Ettevõtetele ja eraisikutele antud laenude ja nende viivislaenude kasvutempo

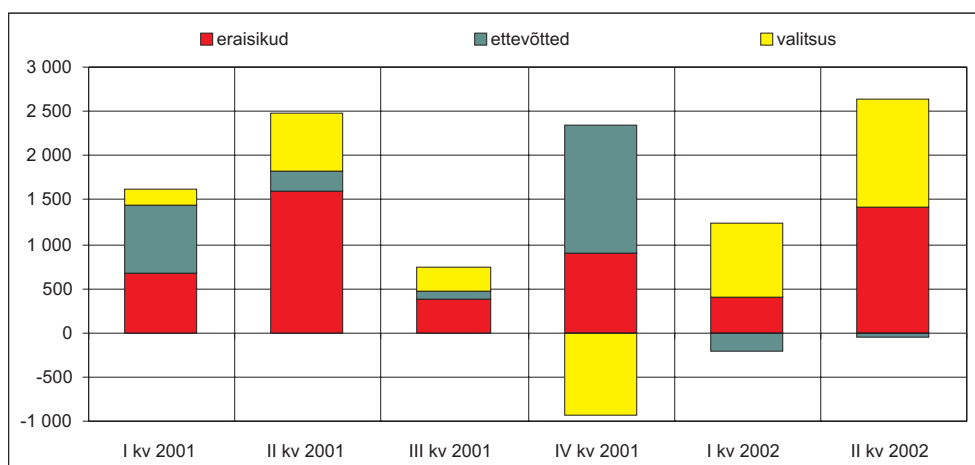
Joonis 5.6 Viivislaenude maht (mln kr, vasak telg) ja osatähtsus avaliku ja reaalsektori laenuportfellis (parem telg) *

* Seoses aruandluse muudatusega 31.12.2000 muudeti viivislaenude tähtajast möödunud päevade arvestusvahemikke. Senine kuni 30päevane vahemik asendus kuni 10päevase vahemikuga ning 30-60päevane vahemik asendati 10-60päevase vahemikuga.

kvartali jooksul üle 800 mln krooni. Sellest rohkem kui 180 mln krooni moodustas aktsiaportfelli suurenemine peamiselt Läti Hansabanka aktsiakapitali laiendamiseks tehtud investeeringu võrra.

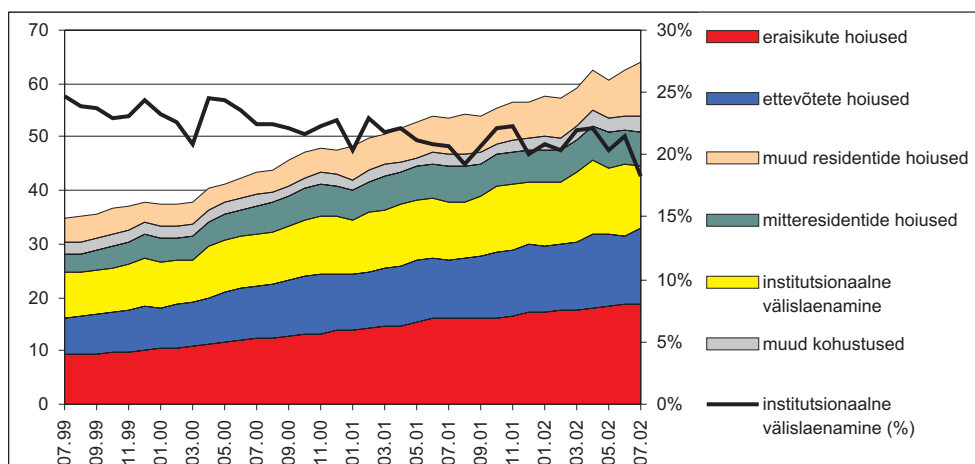
Vöörvahendid ja omakapital

Kodumaiste hoiuste juurdekasv (2,5 mld kr) oli II kvartalis mahuliselt võrreldav 2001. a II kvartali omaga (vt joonis 5.7). Kui aasta tagasi andis ligi veerandi kasvust reaalsektor, siis käesoleval aastal mängis tähtsat rolli valitsuse tugev fiskaalpositsioon.

Joonis 5.7. Hoiuste juurdekasv kvartalis (mld kr)

Kodumaiste hoiuste kõrval on laenupakkumist toetanud suhteliselt aktiivne **välislaenamine**. Institutsionaalse välislaenamise osakaal kohustustes on püsinud stabiilsena vahemikus 20–22% (vt joonis 5.8). Sarnaselt eelmisele kvartalile suurenesid ka II kvartalis väliskohustused peamiselt välismaiste hoiuste kaasamise teel, võlakirju emitereisid pangad ligi 590 mln krooni väärtuses. Väliskohustuste tähtajalises struktuuris on jätkuvalt suurenenud üle 2 aasta pikkuste kohustuste osatähtsus.

Joonis 5.8. Koondkohustuste jaotus (mld kr, vasak telg) ja institutsionaalse välislaenamise osatähtsus (parem telg)

Tulenevalt laenuportfelli kiirest kasvust, alanes **pankade kapitali adekvaatus** II kvartali lõpuks võrreldes I kvartali lõpuga 1,2 protsendipunkti võrra ning tõusis seejärel juulis 16,7%ni. Pankade lõikes oli näitaja väga erinev – vahemikus 11–32%. Juulis põhjustas kapitali adekvaatsuse järsu tõusu netoomavahendite arvestuse muutus kahe krediidasutuse puhul, mis suurendas netoomavahendite mahtu 1,4 mld krooni võrra.

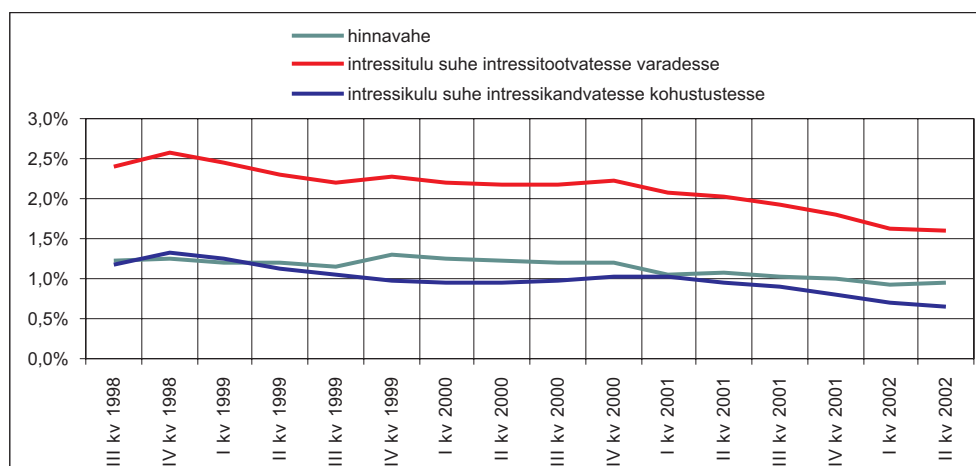
Kasumlikkus

Pangad teenisid II kvartalis **puhaskasumit** praktiliselt sama palju kui I kvartaliski – 258 mln krooni. Poolaasta puhaskasumiks kujunes 520 mln krooni, mis on 18 mln krooni väiksem kui eelmise aasta samal ajal.

Pangasektori **omakapitali tulukus** oli võrreldes I kvartaliga pisut väiksem, kuid siiski suhteliselt kõrge (vt tabel 5.1). Intressimarginaalide alanemine jätkus ka II kvartalis (vt joonis 5.9), mil **esmakordselt oli varade ja kohustuste hinnavahe aasta arvestuses väiksem kui 4%**.

Tabel 5.1. Pankade tulukust iseloomustavad näitajad

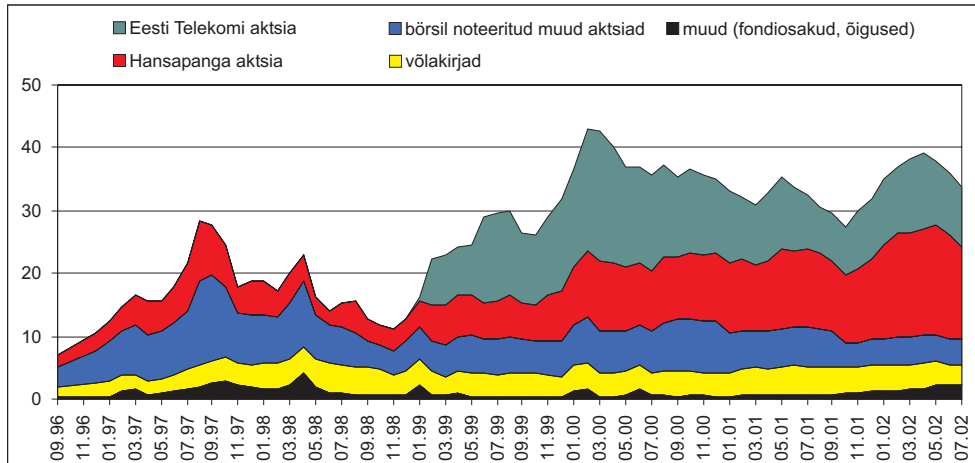
	II kv 2000	III kv 2000	IV kv 2000	I kv 2001	II kv 2001	III kv 2001	IV kv 2001	I kv 2002	II kv 2002
Omakapitali kordaja	7,01	7,34	7,72	7,85	7,91	7,92	7,71	7,53	7,95
Omakapitali tulukus	2,55%	2,45%	0,09%	4,08%	2,92%	3,78%	9,64%	2,84%	2,79%
Varade tulukus	0,36%	0,33%	0,01%	0,52%	0,37%	0,48%	1,25%	0,38%	0,35%
Puhastulukus	0,14	0,12	0,00	0,18	0,14	0,20	0,37	0,16	0,15
Varade tootlikkus	2,67%	2,71%	2,99%	2,94%	2,62%	2,42%	3,39%	2,30%	2,39%
Netointressimarginaal	1,16%	1,15%	1,16%	1,05%	1,06%	1,02%	1,01%	0,95%	0,95%
Hinnavahe	1,22%	1,20%	1,20%	1,06%	1,08%	1,02%	1,00%	0,93%	0,94%
Kvartali puhaskasum (mln kr)	186	179	7	307	231	308	838	262	258

Joonis 5.9. Pankade varade ja kohustuste hinnavahe

Väärtpaberiturg

Eesti väärtpaperituru maht kahanes II kvartalis börsiaksiade hinnalanguse tulemusena rohkem kui 2 mld krooni võrra – 35,9 mld kroonini (vt joonis 5.10). Lisaks aktiibörsi mahu kahanemisele vähenes ka võlakirjade maht. Seevastu fondiosakute maht suurenes, mis

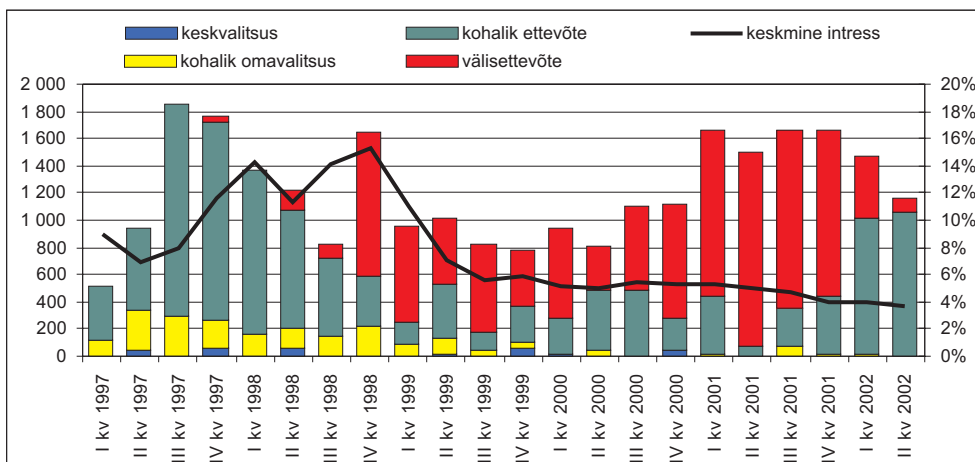
Joonis 5.10. Väärtpaberituru kapitalisatsioon (mld kr)

peegeldab osakute registreerimise arvu kasvu Eesti Väärtpaberikeskuses. Alates 2001. aasta lõpust on märkimisväärselt suurenenud märkimistunnistuste maht, mis II kvartalis ulatus 700 mln kroonini.

Väärtpaberituru agregeeritud käive püsis teist kvartalit järjest kõrge ning seda peaaegu kõigis turusegmentides. Kui börsiaktiade käive oli II kvartalis sellele perioodile omasel tasemel, siis börsiväliste aktiadehingute osa käibes oli endiselt väga suur. Kõige suurema tõusu tegi läbi võlakirjaturg, mille käive oli II kvartalis 600 mln krooni.

Võlakirjaturg

Võlakirjaturu maht püsis II kvartalis väike. Juuliku lõpu maht 3,7 mld krooni on võrreldav 1998. a lõpu tasemega. Sellise languse peamiseks põhjuseks on mitteresidentide emissioonide vähenemine käesoleva aasta esimesel poolel. Kui 2001. aastal ulatus mitteresidentide emissioonide osatähtsus 60%ni, siis tänava I poolaastal üksnes 20%ni emiteeritud võlakirjade kogumahust. Samas kompenseeris residentsete ettevõtete emissioonide suurenemine mitteresidentide emissioonide mahu vähenemise (vt joonis 5.11). Kodumaiste ettevõtete emissioonimahu kasvu on ergutanud soodne intressitase ning kasvanud nõudlus.

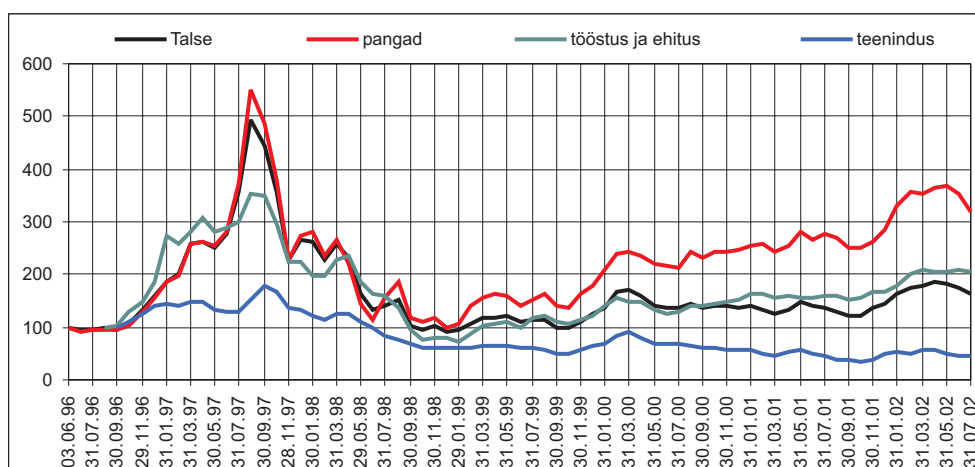
Joonis 5.11. Kvartali jooksul emiteeritud võlakirjad emitentide lõikes (mld kr, vasak telg) ja kroonivõlakirjade keskmine intress (parem telg)

Emiteeritud võlakirjade tähtajad on endiselt põhiliselt lühemad kui aasta. Võlakirjade keskmine intress oli kodumaiste emitentide suure osakaalu tõttu 3,74%.

Aktsiaturg

Kui Tallinna Börsi kapitalisatsioon kahanes II kvartalis võrreldes I kvartaliga 2,1 mld krooni võrra, siis üksnes juulis vähenes aktsiaturu maht veel ligikaudu sama palju. Selle põhjuseks oli välisurgudel valitseva negatiivse hoiaku ülekandumine: juuni lõpus hoogustunud välisinvestorite positsioonide likvideerimisele järgnes residentsete investorite poolne aktsiate müügisurve.

TALSE kahanes juuli lõpuks 163,49 punktini, viies seega börsi tagasi jaanuarikuu tasemele (vt joonis 5.12). Seejuures säilis siiski rohkem kui pool 2001. aasta II kvartalis alguse saanud indeksi kasvust. Kõige enam kaotasid II kvartali jooksul oma väärtusest teenindussektori aktsiad eesotsas Eesti Telekomiga omaga (-15%). Hansapanga aktsia hind hakkas langema alles juunis ning kaotas kahe kuuga oma väärtusest 14%. Tööstus- ja ehitusettevõtete aktsiad on langus-
süklis suutnud säilitada endise taseme.

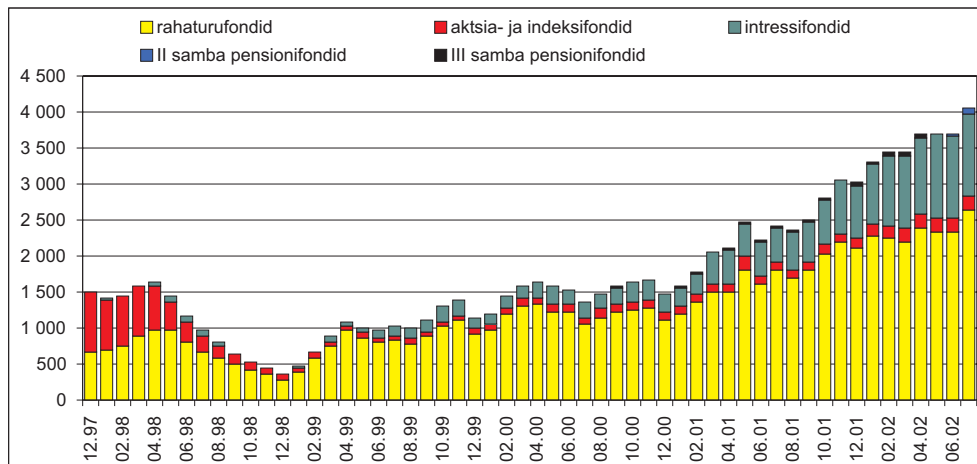
Joonis 5.12. Talse ja Tallinna Väärtpaberibörsil kaubeldavate aktsiate indeksid majandus-
sektorite järgi (punkti)

Muud finantsvahendajad

Investeeringufondid

Investeeringufondide mahu kasv jätkus ka II kvartalis, kuigi aeglasemas tempos. See viitab hinnalangusele väärtipaberiturgudel. Juulis suurenes fondide maht eelkõige tänu rahaturufondide kiirele kasvule 350 mln krooni võrra (vt joonis 5.13). Fondide varade hulgas suurenes märgatavalt võlakirjade osatähtsus, mis peegeldab osaliselt uute intressifondide turuletulekut ning võlakirjafondide mahu kasvu käesoleval aastal.

Tootlust iseloomustas II kvartalis mõningane alanemise trend kõigi fondiliikide lõikes. Kõige sügavam langus tabas rahaturufonde, mille tootlus alanes 0,5 protsendipunkti võrra – 3,2%ni. Väärtpaberiturgude madalseis esialgu veel aktsiafondide tootlust märkimisväärselt ei kahandanud.

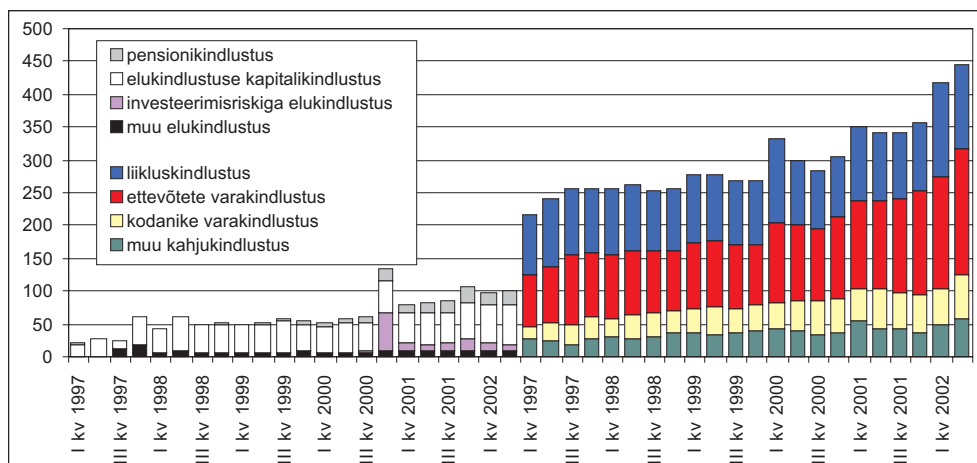

Joonis 5.13. Investeeringufondide maht (mln kr)

Kogumispensioniga liitumine jätkus juunis ja juulis suhteliselt tempokalt. Kui liitumise I etapi lõpuks (1. juuniks) oli kogumispensioniga liitunud 37 000 inimest, siis 8. augustiks oli liitunud juba 54 000 ehk üle 45% rohkem¹. 65% liitunuid oli valinud kõige agressiivsema strateegiaga fondid ning ligi 15% oli selliseid liitujaid, keda seadus selleks kohustas.

Kindlustus

Kahjukindlustusseltsid kogusid II kvartalis preemiaid 445 mln krooni väärtuses, mis on 30% rohkem kui aasta varem (vt joonis 5.14). Põhiline juurdekasv on tulnud juriidiliste isikute varakindlustusest ja vabatahtlikust sõidukikindlustusest. Kui arvestada eluasemelaenu ja -liisingu kiiret kasvu, siis pole eraisikute varakindlustus oluliselt suurenenud.

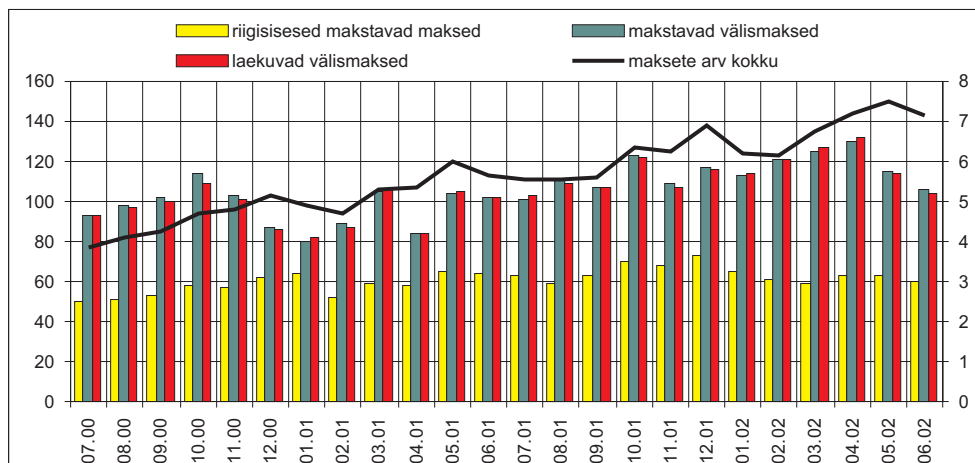
Joonis 5.14. Kindlustusseltside poolt kogutud brutopreemiad (mln kr)

Elukindlustusseltsid kogusid preemiaid peaaegu 100 mln krooni, mis on 20% rohkem kui 2001. a samal perioodil. See kasv on peaaegu täies ulatuses tulenenud täiendava kogumispensionikindlustuse lepingutest.

¹ Täiendava kogumispensioni ehk III samba kindlustuslepinguid oli juuni lõpuks sõlminud 39 458. Seega omas lepingut 7% hõivatud tööjõust (allikas: BNS, Eesti Kindlustusseltside Liit).

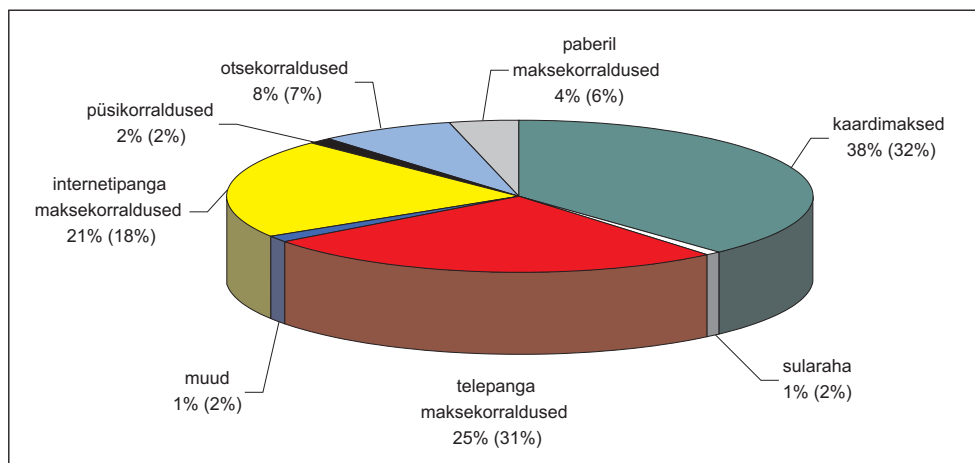
Maksesüsteem

Võrreldes 2001. a II kvartaliga, suurenes maksete arv käesoleva aasta samal perioodil 28% – keskmiselt 7,3 miljoni tehinguni kuus. Maksete käive suurenes samal ajavahemikul ligi 17%. Kõige enam muutus makstavate välismaksete arv ja käive (vt joonis 5.15).

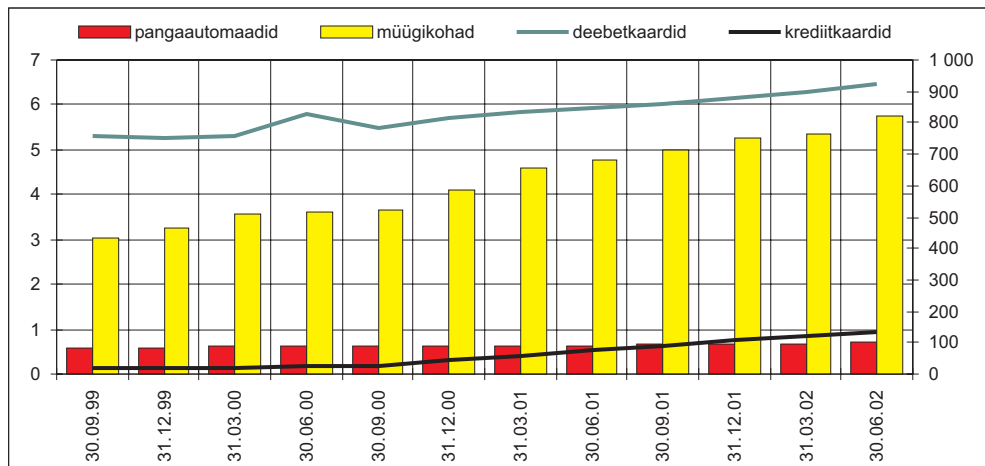
Joonis 5.15. Maksete käive liigiti (mld kr, vasak telg) ja maksete koguarv (mln tk, parem telg)

Tulenevalt pangakaartide, otsekorralduste ja internetipanga maksekorralduste kasutamise jätkuvast kasvust, vähenes maksevahendite struktuuris telepanga ja paberil maksekorralduste ning sularaha osatähtsus. Püskorralduste kasutamine oli tänava II kvartalis 2001. a sama perioodi tasemel (vt joonis 5.16).

Joonis 5.16. Maksevahendite struktuur 2002. aasta II kvartalis (sulgudes 2001. aasta II kvartali andmed)

2002. a II kvartali lõpuks olid krediidasutused kokku väljastanud üle 923 000 deebetkaardi ja ligi 132 000 krediitkaarti, millest vastavalt 15 ja 26% olid passiivsed (st kaardid, millega ei tehtud ühtegi tehingut). Koos pangakaartide arvu kasvuga suurenes II kvartalis pangaautoomaatide arv 710ni ja pangakaartidega tasuta võimaldavate müügikohtade arv 5767ni (vt joonis 5.17).

Joonis 5.17 Pangaautomaatide, müügikohtade (tuh tk, vasak telg) ja pangakaartide arv (tuh tk, parem telg)

Klientide paremaks ja kiiremaks teenindamiseks on krediidasutused pidevalt uuendanud ja täiendanud pakutavate teenuste ringi – alates juuni lõpust pakutakse klientidele **riigisest kiirmakset** ning alates sügisest **maksete sooritamist mobiiltelefoni** abil. Riigisene kiirmakse on Eesti Panga ja kommertsbankade poolt välja töötatud ning SWIFT andmesidevõrgule toetuv kiirmakseteenus, mida on nii era- kui äriklientidel võimalik kasutada pangakontoris, internetipanga ning telefonipanga operaatori vahendusel. Uus makseliik võimaldab teha pankadevahelisi ülekandeid Eesti kroonides loetud minutite jooksul. Mobiilmakse on alternatiivne makseviis kaardimaksele, mida saavad kasutada mobiiltelefoniomanikud kaupade ja teenuste eest tasumisel. Juunikuus käivitasid Eesti suurpangad mobiilmaksete pilootprojekti, milles osaleb sügiseni umbes 1000 testkasutajat.